

NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ

POLITICA, LITERATURA, ȘTIINȚA ȘI ARTA

APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ

DIRECTOR:

C. RADULESCU-MOTRU

PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI

UN NUMAR:

25 Bani

Se găsește cu numărul la principale
librării și la depozitarii de ziare
din țară

Prețul anunțurilor pe ultima pagină
1/2 pagină: 10 lei.

ABONAMENTUL: (48 NUMERE)

În România un an 10 lei

„ „ șase luni 6 „

În toate țările uniunii poștale un an 12 „

„ „ „ șase luni 7 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

Bulevardul Ferdinand, 55. — București

№ No. 4.

DUMINICĂ, 2 MAI 1910

Vol. 8.

SUMARUL

NOUȚĂȚI:

† Bjoernstjerne Bjoernson. — *Revista Revistelor.*

POLITICA:

C. RĂDULESCU-MOTRU. *Ziua de 2 Mai.*

CEȘTIUNI ACTUALE:

A. D. XENOPOL. *Orașul Dorohoi.*

(Cu prilejul conferinței mele)

G. ASLAN. *Citind „Universul“.*

LITERATURĂ:

VASILE V. HANEȘ. *Poetul Soric.*

N. PORA. „*Boeru*“.

FOLKLOR:

TH. D. SPERANȚIA. *Boeri și Ciocoi.*

NOTE ȘI DISCUȚIUNI:

DR. G. *Prelungirea vieții.*

A. G. IONESCU-IOAN. *Căsătoria.*

NOUȚĂȚI

† Bjoernstjerne-Bjoernson !

A murit și Bjoernstjerne-Bjoernson !

Sunt scriitori în literatura apusană a căror nume, de mult, ne-au devenit tot așa de dragi ca și numele celor mai iubii dintre literații noștri. Printre astfel de scriitori este și Bjoernstjerne-Bjoernson !

Ibsen și Bjoernson sunt doi stâlpi pe cari se reazemă literatura norvegiană contemporană. Ei au făcut mai mult, ei au făcut ca această literatură să fie o literatură europeană, a tuturor.

Naturei îi plac contrastele. Prin aceste contraste ea se susține, prin ele se crează puterea ei.

Ibsen — a fost un nihilist adânc, un nimicitor al totului. Bjoernson — a fost prietenul omenirii, apostolul, avocatul ei.

El n'a cunoscut numai durerile, nedreptățile persecuțiilor la cari

era supus în țara sa, proletariatul. — Bjoernson a fost socialist — el a voit să știe și a știut nedreptățile nu numai ale clasei sociale pe care o apăra, dar a știut nevoile tuturor popoarelor asuprite, prigonite nedreptățite. A apărat pururea pe cel slab, pe cel obijduit în contra celui tare și nemilos.

N'a fost chestiune politică în care să nu fi luat apărarea celor nedreptățiți. S'a pronunțat pentru Boeri, pentru Slovaci, pentru Macedoneni și astăzi cuvintele lui de protestare contra samovolniciei maghiare sunt în mintea fiecărui Român și vor rămâne în sufletul fiecărui, care știe la ce este expusă viața, limba și tradiția românească de dincolo de Carpați.

Dacă Ibsen poate fi comparat cu o noapte întunecoasă, cu o zi disesperat de tristă de toamnă, Bjoernson a fost o zi de primăvară, o zi senină și de promisiuni frumoase.

* * *

Bjoernstjerne-Bjoernson ! În limba norvegiană numele acesta însemnează : Steaua ursului și fiul ursului. Doi urși într'un singur nume. Cunosând viața, operele lui și activitatea sa politică, numele i se potrivește de minune.

Bjoernstjerne-Bjoernson ! Ceva puternic, sănătos, amintesc silabele acestea. Ți se ridică în față, munții acoperiți de stejari eterni, fiordurile măestoase, înconjurate de stânci îngrozitoare. Și pare că un torent cade din piatră în piatră, spumegând, vibrând, șușotind. Se grăbește torentul spre marea imensă și n'are timp să se oprească, are atât de lucru de făcut pe lumea aceasta, și e vesel, că i-a fost dat o soartă așa de frumoasă.

Bjoernson n'a suferit cum a suferit Ibsen în copilăria și tinerețea sa. Prin obârșia lui și prin condițiile sociale în care a trăit, toată viața țării sale, l'a învățat să muncească. Nepot de plugar și fiu de pastor, iată toată genealogia lui. Bunicul a semănat pământul, tatăl a înălțat sufletele enoriașilor săi. Ei au pregătit terenul pentru nepot, care a căutat să semene ideii noi și să ridice inimile concetățenilor săi.

* * *

Încă în 1872 Bjoernson era cunoscut nu numai în Norvegia dar în întreaga Europă. Toți însă credeau că el nu va mai produce nimic. Bjoernson abia însă începuse să lucreze și rețeta zilnic «Trebuie să lucrăm.»

Mișcarea romantică, căreia Victor Hugo îi dăduse o glorie așa de mare, mergea spre declin Științele naturale cu metodele ei exacte se repercutaseră și în literatură, creând curentul naturalist.

Viața, adevărul, realitatea... Studiarea omului, studiarea societății, chestiile sociale, cereau deslegarea lor — iată cari erau problemele literaturii.

Bjoernson avea atunci 40 de ani, vârstă la care alți scriitori

își incheie dacă nu activitatea lor literară, cel puțin cercul dezvoltării talentului lor. Dar Bjoernson nu s'a născut degeaba norvegian încăpățânat. Și a repetat lozincă lui «trebuie să lucrăm». Și ru s'a dat la o parte ca la 40 de ani să înceapă a cîli.

Darwin, Spencer, Mill, au devenit autorii lui favoriți. A citit și pe Taine, a învățat pe Max Muller, a urmărit pas cu pas evoluția științei și literaturii europene.

A trecut trei ani, și în 1875, când nimeni nu se mai aștepta să vadă ceva nou eșind din mintea lui Bjoernson, el a apărut cu *Falimentul*, piesă cu totul în spiritul vremii.

Oameni contemporani, chestiuni contemporane, nevoi contemporane.

După *Falimentul* a urmat *Redactorul*, în care era zugrăvită lupta partidelor politice din Norvegia.

* * *

A trecut încă un sfert de veac. Sfârșitul anului 1909. Bjoernson era greu bolnav. Toate Norvegia era îngrijită de soarta scriitorului ei iubit. În jurul patului său sunt adunați toți membrii familiei sale. Medicii, ca ultimă resursă, recomandă o călătorie în Europa. Se socotese câte zile, și poate chiar câte minute i-au mai rămas de trăit. Și în timpul acesta pe scenele teatrelor din Norvegia și apoi pe ale acelor din Germania, se joacă cea din urmă piesă a lui: «*Cînd înfloresc vinul tînăr*», ultimele scene au fost scrise poate între atacurile boalei sale.

Așa a fost Bjoernstjerne-Bjoernson.

Așa a fost în copilărie, în adolescență, în maturitate, la bătrânețe.

Exemplu admirabil de seninătate, de iubire de viață.

Numele lui Bjoernson nu e un nume norvegian — ele un nume universal. Numele lui Bjoernson e simbolul muncii, a dragostei și credinței într'un viitor mai bun al tuturor cari sufer și au suferit vr'odată.

Pentru popoarele mici, pentru popoarele asuprite, numele lui va rămâne sfânt.

Și cînd un popor ca al nostru are cea mai bună parte a populației sale sub puterea altora, numele lui e și mai sfânt și mai drag nouă. El va trăi mereu în mintea noastră.

LEANDRU

* * *

Revista Revistelor.

Revue de Roumanie, Mart. D. Z. Arbore începe interesante cercetări asupra contribuției pe care au adus-o oamenii de origine românească la civilizațiunea rusă. Intre acești oameni, d. Arbore enumeră pe P. Movilă, Antioh Cantemir, Dumitrașcu Cantemir, Herasco etc. Un documentat studiu al d-lui N. Apostolescu despre *Maurice Barrès*. Cronică politică, teatrală, artistică, etc. *Revue de Roumanie* se prezintă bine și răspunde unei necesități simțite de toți.

Viața Românească, Martie, D. Ilie Bîrbulescu, profesor la Universitatea din Iași, își începe cronicile «*din lumea balcanică*». În prima cronică se vorbește de Serbia și Muntenegru. D. Ilie Bîrbulescu apreciază foarte favorabil starea culturală a Serbiei: «Nu odată am auzit spunându-se și susținându-se la noi că Serbia e în descompunere, fiindcă pătura cărmuitoare a ei ar fi egoistă și coruptă. Exemplul acestei corupții și începutul descompunerii îl văd eu mai mulți în omorarea Regelui Alexandru Obrenovici și în nescai intrigi militariste ale ofițerilor intronatori ai dinastiei Karageorgevici. De accia nu odată am auzit spunându-se la noi că nici nu trebuie să ne gândim la legături politice cu Serbia, fiindcă niciodată nu am putea să avem

sprijin dela o așa slabă țară, nici la Dunăre, nici în chestia macedo-română.

«Nu s'a băgat de seamă însă, că această gândire a noastră nu e rezultată din cunoașterea sufletului real și a energiei adevărate a Sărbilor, ci că ea e numai efectul sugestionării ce s'au priceput să opereze în noi neprieteni sau dușmanii acestui popor: Austriacii de o parte, și Bulgarii de alta.

«Dar, pentru cei ce cunosc viața acestui popor din însăși manifestarea ei, iar nu din spusele sau scrisesele altora, lucrul stă cu totul altfel; căci ea nu apare nici așa de coruptă și nici în descompunere».

D. A. Philippide continuă interesantele sale cercetări «*un specialist român în Lipsca*». De cercetările d-lui Philippide leagă și P. Niconor et Co. «câteva reflecții» în *Miscellanea*. N'avem nici o simpatie pentru modul cum P. Niconor et Co. își exprimă părerile sale în rubrica *Miscellanea*, dar de data aceasta nu ne putem opri a recunoaște că dreptatea este de partea lui Nicanor. Afacerea cu dicționarul Academiei, care a fost luat dela A. Philippide pentru motive neneroase, și s'a trecut pe deasupra lui O. Densușianu, lui Sextil Pușcariu, este o afacere... cel puțin, regretabilă! Academia ar trebui să facă excepție.

Viața socială. Aprilie. D. Toma Dragu în concluziunea studiului său asupra votului universal în România, face mai întâi apologia violenței și apoi adaugă cuvinte de dispreț pentru burghezia, care conduce astăzi politica românească:

«Burghezia noastră capitalistă și politiciană va râde de sigur citind rîndurile acestea. Pulbere aruncată în vînt: își va zice ea. Iar asasinii miilor de țărani, de acum doi ani, vor adăoga: să cuteze muncitorii satelor și ai orașelor să smulgă prin forță votul universal! Tunurile cu trageră repede stau gata să-i trimeată pe lumea cealaltă, unde îi așteaptă toate drepturile!

«Dar, să nu se uite că și tunurile au stăpânii lor. Că oligarhia, sălbatecă și fanfaroană, de azi, e urmașa, sau a acelei boerimi viteze din trecutul țării, care veșnic trădă pe Domn, dînd fuga la dușman, sau a plevei Fanarului, vestită prin hărbălia ei. Că, pe vremea răscoalelor din 1907, asupritorii fugeau mîncînd pămîntul dinaintea țărînimei neînarmate, cum sar șoarecii din moară în flacări. Iar boerimea cea îndrăzneală a orașelor, la vestea, neintemeiată, că flămînzii și împilații luaseră drumul spre capitalele județelor, își și pornise bagajele în străinătate. Și oricine s'a apropiat de vreunul din politicienii noștri cu vază, la puțin timp după răscoale, s'a putut convinge de groaza ce cuprinsese pe paraziții noștri în fața potopului țărănesc.

«Să nu se uite mai ales, că nu e burghezie în Europa mai slab organizată și mai puțin solidară decît a noastră. În lipsa de îndrăzneală și de spirit de jertfă a clasei noastre muncitoare, stă toată puterea ei».

1907, 26 Aprilie. D. I. Gr. Păucescu, despre campania conservatorilor de sub șefia d-lui P. P. Carp:

Cînd ai pretenția să răstorni un guvern prin luptă extra-parlamentară, trebuie să ai curajul să te prezinți întâi în lupta legală, adică în alegerile parțiale, și numai în numele acestor succese se poate admite o acțiune oricît de aprinsă în contra unui guvern pe care, în conștiința ta, îl crezi rău.

La acțiunea violentă a opoziției, guvernul nu are nevoie, peste tot, în tot momentul, să amenințe cu represiunea.

Toată lumea înțelege că dacă el este tare, represiunea va veni dela sine, fără de avertisment prealabil.

Așa fiind, pretențiunea partidului conservator carpist, de a vroi să răstoarne guvernul printr'o acțiune violentă este exagerată, iar amenințările guvernului sunt fără rost.

VERAX

POLITICA

ZIUA DE 2 MAI

Ziarele ne informează că în Dumineca aceasta de 2 Mai, șefii celor două partide de opoziție vor manifesta amândoi în contra guvernului liberal prin două acte, asemănate ca formă... Șeful vechiului partid conservator, d. P. P. Carp, va asista, și poate va și vorbi la o întrunire în București, în care cetățenii, — câți vor veni și câți vor voi, — adunați, în urma invitațiunii tot a d-lui P. P. Carp, vor protesta și vor cere alungarea partidului liberal dela guvern; iar celalt, șeful partidului conservator-democrat, d. Take Ionescu, va asista, și poate va și vorbi la o întrunire în Tecuci, în care cetățenii, — toți câți vor veni și câți vor voi, negreșit, — adunați însă în vederea alegerii unui senator vor protesta în contra guvernului liberal, proclamând candidatura unui conjudețean din sânul partidului conservator-democrat. Tot o întrunire este și colo și colo; tot o manifestare în contra partidului liberal... Și totuși ce deosebire! D. Carp crede că întrunirea convocată de dânsul în București este manifestarea cea mai oportună, pe care opoziția o poate face în momentul de față în contra partidului liberal, și disprețuiește de sigur întrunirea din Tecuci, unde dânsul nici nu opune candidat; iar d. Take Ionescu crede, din potrivă, că întrunirea din Tecuci, unde cetățenii sunt chemați la urnă, este cea mai oportună manifestare în momentul de față, și disprețuiește, la rândul său, întrunirea fără rost din București...

Simplă coocidență? Nu; ci două sisteme în înțelegerea dreptului de a guvernă, puse față în față printr'o coocidență. D-l P. P. Carp are convingerea că dreptul de a guvernă nu decurge din delegațiunea pe care o dau cetățenii, după anumite forme constituționale, ci din privilegiul său de a fi fost investit când-va ca șef de partid. Tare pe baza acestui privilegiu, d. Carp nu consimte să se scoboare până a cere o delegațiune legală din partea cetățenilor; dânsul, cel mult, dacă admite ratificarea sumară a acestora. O mie, două, de cetățeni, dacă se adună la București și recunosc necesitatea unui guvern Carp, formalitățile sunt îndeplinite: nimic nu mai poate fi piedică d-lui Carp de a veni la guvern!

Ce mai așteaptă d. Brătianu? Poporul vrea pe d. Carp! Poporul a voit totdeauna pe d. Carp! Și dacă dreptul imprescriptibil al acestuia la guvern a fost nesocotit până acum, este timpul ca această anarhie să înceteze! Trebuie să intrăm în legalitate, adică trebuie să restabilim dreptul d-lui P. P. Carp la guvern!

La Palat! Vrem capul d-lui Brătianu!

Așa făceau, de altmintreli, și boerii cei vechi, când se frământau pentru schimbarea *domniilor*... Un plebiscit sumar, o jalbă în proțap, câteva bacșisuri pe deasupra, și schimbarea de domn eră gata! Ce delegație? Ce încredere a cetățenilor? Mojiul n'are drept să spună în cine are încredere! Destul că-i face boerul cinstea să-l poftescă la alaiul de recunoaștere a celor *cari trebuie să vie la putere*...

D. Take Ionescu are o convingere contrară. Dreptul său la guvern se sprijină pe buletinele de vot ale cetățenilor, adică pe încrederea acestora. Dânsul știe că puterea nu se mai cucerește astăzi prin alaiuri plebiscitare, ci prin mijloacele legale permise de constituțiunea Țării.

De aceea în ziua de 2 Mai d. Take Ionescu asistă și vorbește la întrunirea din Tecuci, pe când d. Carp își perde timpul la întrunirea din București...

Din punct de vedere politic ziua de 2 Mai are dar o singură însemnătate: ea dovedește odată mai mult anahronismul partidului de sub șefia d-lui P. P. Carp.

C. RĂDULESCU-MOTRU

CESTIUNI ACTUALE

ORAȘUL DOROHOI

CU PRILEJUL CONFERINȚEI MELE

Pentru a se aduna rămășița banilor trebuitori la ridicarea în Iași a statuei lui Mihail Kogălniceanu, comitetul însărcinat cu această afacere a hotărât să se țină mai multe prelegeri publice în deosebitele orașe ale țării. Eu am fost desemnat a vorbi la Dorohoi și la Craiova.

Călătoria mea la orașul cel mai nordic al României mi-a dat prilejul să fac unele băgări de seamă cari cred că nu vor rămânea fără interes pentru cititorii revistei noastre.

Am plecat spre Dorohoi dela moșia noastră Drăgănești, unde îmi petrec totdeauna timpul de răgaz, fiind foarte apropiată de Iași. Dela gara Șoldana, stația pentru Drăgănești, mergi cale de 3 ore până la Dorohoi, dealungul văiei Jijiei cea altădată atât de mănoasă în ape, dar care de câțva timp scad mereu în volumul lor, din pricina despăduririi regiunii prin care trec.

Din aceeași cauză a secat și marele și altă dată vestitul și frumosul *Ezer* al Dorohoiului care înconjura crașul și făcea să răsară dealurile pe cari se întinde, ca o peninsulă din sinul apelor. Cu secarea acelu mare lac, s'a stins unul din produsurile cele mai de seamă ale Dorohoiului, racii săi cei mari și gustoși cari se transportau în toată Moldova.

Această scădere a apelor din valea Jijiei este de natură a ne pune pe gânduri asupra soartei râurilor întregii țări, amenințate de scădere și săcăuire, din pricina neconținței și nechibzuitei tăieri a pădurilor.

Dealungul drumului se înșiră un rând de sate, cele mai multe pe stânga, cum mergi spre Dorohoi: Rediu, Todirenii, Zlătunoaca, Truseștii, Ungurenii, Vornicenii și altele, cari de cari mai păcătoase și mai mizerabile ca aspect, cu casele asemănătoare unor bordeie țigănești acoperite cu gunoae în loc de stuh sau trestie, fără împrejmuiri, grădini sau pomaturi în jurul lor, fără ocoale pentru vite, hambare sau coșere pentru pâne, înecate în spini și mărăcini, răsufând din toate căminurile lor adâncă mizerie a celor ce le locuesc, și oglindind în afară trista stare economică a păturei de temelie a poporului român. Și când te gândești că pe

şubredede corpuri, adăpostite în asemenea viziuni, se razimă munca ţărei, acea muncă ce produce avuţiile resfăţate în oraşele şi palatele noastre, te cuprinde o adâncă mirare, cum se poate ca o societate ce prezintă o așa descumpenire între puterile ei de producere şi acele de consumaţie, să trăiască, fără a se răsturna în prăpastia deschisă sub picioarele ei!

Mă gândeam la pricina dărăpănării gospodăriilor ţărăneşti din satele ce se perindau sub ochii mei, în mişcarea pripită a trenului, şi nu o puteam afla decât în neîngrijirea şi lăcomia stăpânilor acelor sate; căci altele—puţine nu e vorba—precum Andrieşeni, Mitocul, Carasul, înfăţişează privelişti mai puţin despoiate şi chiar pe alocurea urme de o bună stare mai rostită. Nici măcar administraţia nu poate fi învinuită în întâiul loc, întru cât şi satele sărăcăcioase şi cele mai cuprinse trăesc tot sub acelaşi sistem de ocârmuire.

Legănat de clătinatul mişcării şi cu sufletul zbuciumat de priveliştea desnădăjdută a celor ce vedeam, ajunsai la Dorohoi.

Aici din potrivă fui lovit chiar dela intrarea în oraş de o întipărire foarte plăcută. În deosebire de Iaşi a cărui case mărginaşe sunt în cea mai rea stare, nepoite, neîngrijite, cu acoperământul spart sau peticit, cu gardurile rupte şi căzute, cu presurarea lor neregulată pare că ar fi căzut din poala lui Dumnezeu—acele din mahalalele Dorohoiului se înfăţişează curate, draguţe şi îngrijite ca acele ale unui sat bine întreţinut. Dela gară, clădire mică şi de tot urâtă, urci în sus spre oraş, aşternut mai tot pe dealuri, şi cu cât te urci mai sus, cu atâta rămâi mai plăcut lovit de curăţenia, largimea şi buna întreţinere a stradelor, de starea de îngrijire a locuinţelor omeneşti, de frumuseţea celor câteva clădiri publice, ca Primăria, Gimnaziul, Palatul administrativ, Catedrala, biserica Sf. Gheorghe, şcoalele primare, pe lângă o mică dar prea frumoasă grădină publică aşezată pe partea cea mai înaltă a oraşului.

Toată această bună întreţinere a oraşului Dorohoi este datorită unei luminăte şi înțelepte administraţiei, căci în oraşe cari nu aparţin unui siugur stăpân, buna stare atârână în primul loc de administraţia comunală. Dar lucru mai neaşteptat încă, este că această bună îngrijire a oraşului s'a făcut numai cu veniturile lui şi fără a se recurge la vre-un împrumut. Intr'adevăr oraşul Dorohoi este — mirabile dictu — poate singura capitală de judeţ din România care nu are nici un ban datorie. Este ceva de necrezut, dar e așa.

Dorohoiul se abate singur dela regula obştească a vicţiilor noastre publice şi private care este *împrumutul*: Statul în primul loc, apoi judeţele, comunele, aşezămintele de bine-facere, cele mai multe case din oraşe şi aproape totalitatea moşiilor proprietăţii mari, sunt înămolite în datorii; şi dacă proprietatea mică a scăpat de această pecingină, aceasta se datoreşte numai nealienabilităţii ei. Cum s'a putut săvârşi această minune în Dorohoi? Este numai fiindcă a avut norocul să aibă câţiva primari gospodari şi oameni cu durere pentru interesul public, cum este şi D. G. Marcu ce astăzi stă în fruntea comunei şi care a găsit mijlocul cel neauzit în România, de a clădi palatul Primăriei ce a costat vr'o 150.000 de lei, din economiile puse la o parte mai mulţi

ani de-arândul. Să se capitalizeze economiile pentru a se clădi cu ele palate publice, se pare, în ţara noastră, un basmu de necrezut! Realizase statul nostru în curs de mai mulţi ani câte 50.000.000 de lei excedente; dar nu s'a ştiut cum să facă îndată vestitele legi de repartitie a acelor prisosuri de venituri, şi ele s'au răsipit ca pleava sau fumul la vânt. Nu s'a pus de o parte nici un ban alb pentru zile negre care doar în totdeauna ne pândesc în anii de rele recolte. Dar pentru ce s'ar face şi s'ar păstra economiile, când caneaua (robinetul) împrumuturilor e în totdeauna deschisă, spre marea fericire a ţărei şi a celor ce realizează aceste împrumuturi.

Dar Dorohoiul este bine îngrijit nu numai în privirea stărei sale materiale. Şi mişcarea intelectuală şi economică, ivită în sinul lui este îmbucurătoare. Afară de gimnaziu şi de şcoli primare, s'a mai deschis două şcoli de adulţi, una superioară şi una comercială, în care profesori atât primari cât şi gimnaziali dau lecţii gratuit. S'a înfiinţat apoi de către cercul intelectualilor din Dorohoi un Ateneu sub preşidenţia d-lui Gh. Burghel, care ţine în fiecă an conferinţi publice răspânditoare de idei. Casa d-lui Burghel este un adevărat muzeu de artă. Se va ridica prin subscrieri publice un bust lui Mihail Kogălniceanu, asupra căruia d. Burghel a scris mai multe lucrări precum şi a timpului în care a trăit marele bărbat. Un cor minunat, sub conducerea d-lui G. Posluşnicu, unul din cei mai buni elevi ai lui Gavril Muzicescu, de neuitată memorie, cultivă muzica şi este întreţinut pe cheltuiala primăriei care dispune pentru el prin budget de 8.500 de lei pe an. S'a înfiinţat de vre-o 3 ani o cooperativă românească de consum în acest centru, în care numai $\frac{1}{4}$ al poporului este românesc iar $\frac{3}{4}$ străini, şi cooperativa merge tot propăşind. Are acuma, pe lângă băcănie, un otel şi un restaurant românesc în care mi s'a dat banchetul în onoarea conferinţei ce am ţinut.

A. D. XENOPOL

CITIND «UNIVERSUL»

Mulţi citesc jurnale ca să-şi omoare timpul. Le citesc între două feluri de mâncare, la restaurant, sau ca să adoarmă. Un ziar de informaţie, ce mare lucru! Cinci parale.—Şi totuşi cât material de studiu, câtă învăţătură se cuprinde în aceste foi volante!

Am lăsat din mână «Universul» — şi de sigur aş fi avut aceiaşi impresie, dacă aş fi citit oricare alt ziar de informaţie: «Dimineaţa» sau «Minerva». Câte întâmplări şi câte reflecţiuni ne pot deştepta: Sinuciderele, pe cari unii le citesc cu lăcomie, ca să-şi satisfacă nevoia de emoţiune, iar alţii le trec cu vederea—sinuciderele pot forma obiectul multor probleme sociale, psihologice şi morale. Care sunt cauzele sinuciderei? Mizeria? Boala? Suferinţa morală? Desnădejdea? Adesea vedem în ziare dându-se ca explicaţie neurastenia. Evident, o soluţie prea simplă.

Fapt e că sinuciderea e contagioasă. După o sinucidere senzaţională urmează neapărat o alta, dacă nu mai multe a doua zi. În Paris îi trece prin minte unui englez să se scape de viaţă în mod original: aruncân-

du-se de pe puntea din *Buttes Chaumont*. Parcul, cu o poziție pitorească, situat pe niște vechi cariere, având un lac artificial alimentat de canalul *St. Martin* și boschete răcoroase, nu predispuce de loc la gânduri triste; dar ziarele au exploatat cu lăcomie întâmplarea englezului: și-au umplut coloanele cu descrieri și impresii, au dat fotografia locului, etc. Urmarea fu că ciudatul exemplu al englezului a găsit atâția imitatori, încât poliția a trebuit să ia măsuri câtva timp, punând un păzitor pe acea punte.

Dar la noi în țară, cine știa de stația B. M.? De când cu nenorocita de Jeana Cristescu, atâția desnădăjduți au ales această stație, pentru a-și pune capăt zilelor, încât au făcut-o celebră. Contagiunea sinuciderii îmi pare în afară de îndoială. Intr-o conferință ținută acum 12 ani la Ateneul din București, propusesem ca să se interzică dările de seamă asupra sinuciderilor. *Morning Herald* a luat inițiativa de a nu mai publica asemenea știri. Ziarele noastre n'ar consimți să facă același sacrificiu dintr'un motiv umanitar?

Fiindcă veni vorba de contagiunea morală, îmi amintesc că ea se manifestă acum câțiva ani cu aceeași constanță la incendiatori. După un incendiu mare ale cărui cauze rămâneau «necunoscute» și a cărui «victimă» era asigurată, trebuia să urmeze neapărat a doua zi alte incendii. O circulară trimeasă parchetului, spre a se pune mai multă stăruință în anchetarea cazului și-a atins în mare parte scopul dorit.

Ziarele ne dau adesea știri despre procesul d-nei Tarnowska. Ce felurite probleme se pot pune și cu această ocaziune! Mai întâi problema responsabilității inculpatei. Medicii examinatori (presupun că au examinat-o) o declară istorică și «prin urmare» îi atribuie o răspundere «diminuată». Chestiune cât se poate de interesantă. Și cine știe dacă însăși medicii, punând acest diagnostic, n'au fost influențați de d-na Tarnowska sau de prietenii săi? Un jurat și-a pierdut mințile pentru dânsa și uitându-și de datoria sa de judecător, caută pe față s'o scape de pedeapsă. Altă problemă socio-morală.

De remarcat în acest proces mai e faptul că complicității d-nei Tarnowska sunt oameni inteligenți sau, în tot cazul, instruiți. Cum se face dar ca ei să se fi lăsat cu atâta ușurință seduși de o femeie? Cúm s'au putut ei hotărî să se mânjească de sânge, pentru a satisface caprițiile unei femei? Așa de șubredă e inteligența omului, atâta superficială e acțiunea ei asupra purtării noastre? Toată instrucțiunea, pe care au primit-o acești oameni timp de 20 ani, n'a avut nici o înrâurire asupra caracterului lor moral? Instrucțiunea și dezvoltarea inteligenței n'au nici o influență asupra caracterului?

Curios și trist în același timp e patima cu care publicul urmărește acest proces și indulgența pe care o are pentru inculpată. Fiindcă e din lumea mare, fiindcă s'a făcut atâta șgomot în jurul ei și fiindcă, poate, e frumoasă, publicul o simpatizează și o iartă. Se repetă cazul d-nei Steinheil. Slăbiciune morală, care dă de gândit.

Dar câte învățăminte nu se pot scoate dintr'un jurnal! Iată neînsemnata rubrică «întâmplări din capitală». Aproape nu e zi să nu vorbească de vreun accident.

Unele accidente au loc, ce-i drept, din cauza oboselei, dar multe se datoresc neatențiunii sau lipsei de gândire. Pare curios, dar am observat că puțini domni știu să se dea jos din tramvai în mers. Puțini de asemenea știu să traverseze calea Victoriei. Chiar descoperitorul radiului, Curie, cu toate cunoștințele lui de mecanică, face greșeala să traverseze strada în grabă și găsește astfel o moarte grozavă sub un camion încărcat. Totuș nu trebuie multă reflecțiune ca să-și dea cineva seama că nici calul, și cu atât mai puțin conducătorul unui automobil, nu poate feri pe un pieton agitat. Cine merge, din contra, cu pasul măsurat și se oprește la nevoie în mijlocul străzii, poate trece nevătămat printre oricâte trăsuri și automobile.

Cu toate accidentele pe cari ziarele le înregistrează cu ocazia manifestațiilor de stradă, totuși se găsesc întotdeauna o mulțime de curioși, cari își expun pielea pentru o cauză pe care deseori nici n'o cunosc. Inghionteli, pumii de jandarm, copite de cal, capete sparte: numai pentru a-și satisface curiozitatea sau nevoea de emoțiune. Grație acestei trebuințe psihologice a mulțimei, protocolul e dispensat să mai organizeze manifestațiuni la primirea vreunui suveran străin: se găsesc destui de alde gură-cască, care îndeplinesc cu prisosință acest oficiu, cu toate pericolele ce le prezintă. Grație aceluiaș fapt, partidele politice pot organiza manifestațiuni «grandioase» sau gălăgioase, fără prea multă cheltuială.

Ce lipsiți de creștere și de reflecțiune sunt oamenii aceștia! Își expun pielea și demnitatea fără de nici un rost, fără de nici un folos. Nu simt cât e de umilitor să se amestece într'o ceată de ale cărei scopuri habar n'au, sau care în tot cazul le sunt indiferente!

Trec în pagina IV-a a «Universului» și încă găsesc materie de discuție. Nu mai vorbesc de marile anunțuri, cari dovedesc cât de sugestionabilă e mulțimea cititorilor, cu toată enormitatea sau ridicolul ce cuprind unele din ele. Îmi arunc ochii pe «mica publicitate» și iată ce văd: „*Tânăr licențiat în drept oferă 200 lei aceluia care îi procură post*“. Câte lucruri nu spun aceste două rânduri! Ce simptom grav al organismului nostru social! Va să zică acesta e marele progres pe care l'am făcut! Pe vremea Turcilor se vindea tronul țării la mezat, iar acum se vând funcțiile.

Prețul cumpărării unei funcții variază: atâtea voturi în colegiul I, cutare servicii făcute în opoziție, atâta sumă oferită unei persoane cu trecere, cutare grad de rudenie cu deputatul X, sau însfârșit — ultima modă — căsătoria cu o domnișoară având «influență politică». Cunosc un tânăr, căruia i s'a oferit mâna unei domnișoare cu asigurarea că imediat după căsătorie va fi numit într'un post cu 500 lei lunar. Amabilul pețitor, uitând că funcțiunile sunt ale Statului, iar nu ale familiei în chestiune, argumentă că «avantajul» oferit echivalează cu 120.000 lei zestre. Și într'adevăr, 6.000 lei salariu anual reprezintă venitul de 5% a capitalului menționat.

Se vede că această ultimă creațiune a moravurilor noastre politice a intrat în obicei, de oarece au început să se facă asemenea oferte și prin gazetă. În «Universul» cu data de 14 Aprilie a. c. (ediția de Mol-

dova) sub rubrica «cereri și căutări de posturi» (*sic*) citesc: „Domnișoară drăguță, serioasă, 2200 venit, dorește căsătorie situație bună, putând înainta prin protecție“.

Omit adresa domnișoarei, căci cred că cititorii acestei reviste nu înțeleg să facă în felul acesta nobilul pas al căsătoriei — și închei, întrebându-mă: să facem haz sau să ne întristăm?

G. ASLAN

LITERATURA

POETUL SORICU

Sunt scriitori din a căror producțiune poetică poți să extragi un suflu unitar, să urmărești pas cu pas cum se desvoltă sentimentul propriu operii lor, să stabilești în această desvoltare diferitele momente de nuanțare ale sentimentului specific, pe care să-l poți dintr'o privire defini ca și o linie ale cărei amplitudini sau scăderi se urmează cu mai multă sau mai puțină regularitate.

Lucrarea aceasta are evident o importanță deosebită pentru cazurile când opera aleasă pentru o asemenea analiză oferă nu crâmpie sau reminiscențe de poet liric, nedefinit și ușurel, ci un suflet mai puternic, mai adânc și ca atare mai caracteristic.

În categoria poeziilor de asemenea natură intră opera d-lui I. U. Soricu, care, dacă din motive de sectă literară a fost prea cultivat de unele reviste și unii directori literari și prea contestat de altele și de alții, privit din punctul de vedere obiectiv și deasupra considerațiilor de partide literare, poate să ne ducă la o serie de impresii și aprecieri, conducătoare toate la un ansamblu caracteristic, al unui suflet unitar, puternic și ales.

Apărută la revista *Sămănătorul* și *Lucașfărul* poezia d-lui Soricu se înfățișează dela început ca ecou al unui suflet plin de căldură și energie, un suflet care n'avea să-și impute nimic, pe care nu-l opriă nimic dela năzuința lui spre o viață de visare și de bucurie. Originar de peste munți, trăindu-și primii ani ai înfloririi talentului său pe băncile unui liceu românesc de acolo, nu puțin loc a ocupat în simțirea sa grija și preocuparea de acel ideal, pe care l-au cântat atâți poeți ai Ardealului. În pornirea energiei talentului său, pus în serviciul acestei cauze sfinte, poetul ne apare tumultos, cu fruntea sus, apărând un crez firesc al neamului:

Ai mei n'au știut sclavia...

.....
Legea lor? Natura-mamă,

Ea i-a legănat la sân;

Sfântul soare le-a fost jude,

Cartea legii, cer senin...

Sus în munți ayură templu;

Preot, codrul; cântăreț

Bucium întrerupt de freamăt,

Tulnicul sunând semeț.

.....

Cântecul robiei grele

Nu-l cântă nici tatăl meu;

El nu s'a știut supune;

Cum voiți să știu și eu?

(*Cântec vechi*)

sau:

Și ce nenorocit roști cuvântul

Că neamul nostru merge spre peire?

(*Cântec valah*)

Această nobilă și virtuoasă încredere în sine, acest optimism nu se manifestă numai în această parte a sufletului său; ea îi este generală, respiră pretutindeni...

Al meu e răsăritul cu focul lui prea sfânt;

Al meu este apusul cu scumpul lui veșmânt,

Al meu e visul tainic al liniștitei scri

Și vuetul puternic al turburatei mări,

A mea este iubirea și dorul e al meu,

A mea este cântarea, al meu e Dumnezeu.

(*Fragment*)

Iar când în lupta vieții și mai ales a tinereții iubirea plină de foc i-a consacrat o vreme sufletul lui sincer unei ființe iubite fără să-i fi dat răsplata unei sincerități depline, când își vede visul spulberat de «trădarea» concretizată în chipul ce și-l alesese a-l iubi, cântă și slăvi, aceeaș putere isbucnește în valuri de turbare:

De mă întreb de gândul în minte-ți zămislit,

Nu blestemul, nici ura pe buze mi-au venit,

Ci milă mi-i de vasul atâta de frumos

Că-l poartă-o cârmă slabă, ducându-l tot mai jos.

E mila ușurinții, cu care tu te 'ncrezi...

.....

Ușor vor da uitării povestea că ai fost

Și gândul meu de-apururi găsi-va adăpost

La cei mânați de visul eternei frumuseți,

Cu ochi scăldați în lacrimi de dorul unei vieți...

(*Non omnis moriar*).

Și iarăși astfel optimismul sufletului său tânăr învinge perfidia și trădarea cătând tot mai sus pe treptele seninei inspirațiunii a poeziei. Dar ajunge un moment când lumea i-aduce aminte și poetului că e om și ca atare e supus, câteodată, mai mult ca alții, decepțiilor vieții; atunci iubirea de altădată i s'arată în toată goliciunea ei falsă, credința i se spulberă ca orice princip fără temeii, năzuința către sfere necunoscute e curmată de realitatea crudă ce-l împrejmuie... Atunci sufletu-i se potolește, rațiunea ia locul emoțiunii, lumea simplă din împrejur, așa cum e, i se pare suportabilă și în durerea după clipele pierdute regăsește mângâierea vieții prezente...

Vicața-i trecută i-apare ca o poveste mângâietoare:

Și-aici în cuibu-mi singur, e pace, e lumină,

Și focu arde 'n sobă cu flacăra lui plină,

La pălpăitul leneș cu-atâta drag ascult,

Și parcă-mi vine 'n minte un cântec de demult,

Ca o poveste blândă, pierdută în zări...

(*Domnu Profesor*)

Are nostalgia locurilor și lucrurilor copilăriei...

În zări de-albastru splendid văd munți în veci albiți
Și brazii verzi pe coaste și piscuri risipiți;
Pădurea mea iubită doinește blând, ușor,
Și de-aș uita de toate... de munții mei mi-i dor.

(idem)

Și când în «coliba sărmană», unde totul e trist, unde
cavalul de lângă icoană s-a amuțit de jalea iubirei fără
de noroc», când pe culmea verde printre talangele care
plâng nu răsună decât sfântul psalt, cântecul privighetoare
lângă mormântul dragostei...

Și brazii verzi își clatin capul

Prieteni primitori de vești

Și par a întrebă cu milă:

— Unde-i crăiasa din povești?

(Pe la coliba mea)

Iar când în căsuța-i caldă, la masa-i tovarășe de cântece
senine» se regăsește din gânduri în gânduri copil,
cu comoara de visuri curate, câtă bucurie îi copleșește
sufletul, și cât nu se lasă dus în acea lume de mulțumire
și de desfătare... Dar deodată...

Tresar...

Aud afară glasul cucernicei copile,
Cu ruga ei umilă îmi turbură gândirea
Cu-al ei potop de visuri, ce și-au curmat urzirea
Icoane rupte, șterse, în noapte cufundate,
În fața lor, eu tremur, simt inima-mi cum bate.
E *amintirea* 'n sară spre mine călătoare,
Cu vechea ei poveste venind să mă 'mpresoare
Și-mi răscolește rana uitată de demult
Și-mi bate 'n poarta minții.

Dar nu o mai ascult...

E prea tristă povestea...

Sau:

La ce-am mai învia clipita

În care 'n fața ta am stat

Atunci când mă 'ndreptă ispita

Spre poarta primului păcat?...

(Singurătate)

Din întregă această nouă viață de liniște, de sacrificiu
al întregului său suflet, din hrana gândurilor îndoliate
s'a renăscut par'că un nou suflet, o nouă poezie, în care
din nou găsim pe poetul primelor timpuri, tot așa de senin,
de idealist...

Veștejită 'n vale pică

Frunza de arin

Vine toamna, frunza pică,

Demonică, Demonică

Ramură de crin!

Numai dorul cătră sară,

Gândului meu sol,

Vine dorul trist spre seară

Și-l trimet ca să deă iară

Lumilor ocol.

(Cântec de toamnă)

VASILE V. ILANEȘ

«B O E R U»

Așa îl pomenise de mult. Nu știa nimeni bine unde
șade, ce face, și ce-l aduce, din două 'n două zile, cu
o regularitate de ceasornic, prin mahalala. Nici de ce,
de la o vreme, de pe la sfârșitul lui Septembrie, nu
mai s'arată până pe 'mprimăvarate, când înflorește caișii

Poate că stă în casă, în vremea aceea și își caută
de bătrânețe, poate iar că se duce p'ăurea, cum se zice
că fac boerii, cei d'o seamă cu el, de se tolănește în
soarele dulce din altă țară, departe...—în vreme ce pe
aici e ger, mânia lui Dumnezeu.

Se mai spunea că el ar fi avut copii, că i-au murit
de mici, și la urmă i-a murit și femeia. Și de atunci
ar fi rămas cu o scrânteală la miute, și din sminteala
lui i-a venit o dragoste nespūsă de copii, de focu ce-l
ardea pe suflet, săracu! Iar de atunci, e mult, așa l'au
pomenit toti...

Cum se ivea în colțul uliței celei mari, un fior stră-
băteă par'că din curte în curte, și se întindea în toată
mahalaua, de la un capăt la celălalt.

De pe toate străzile și ulicioarele, năvăleau copiii, ca
furnicile, eșindu-i înaintea cu o gălăgie ce ridică ma-
halaua în picioare. Unii mai măricei se repezeau în
calea lui, alții mai mici, abea de o șchioapă, se împie-
dicau alergând și ei, bâzâind de frică să nu le iea alții
înainte. Mici și mari, țipau toți cât îi luă gura: «Bo-
eruu! boeruu!», de credeai că cine știe ce se petrece.

Femeile își lăsau și ele lucru, și arătau în poartă.
vesele de fericirea prichindeilor.

— Hei! bucuria lor cu «boeru» ăsta!

Și căutau fericite la copiii ce roiau în jurul lui, a-
pucându-l care de baston sau de pulpana hainei albe
de dril, ce-i cădeă până la genunchi, care umblând
vesel alături de «boeru», și căsnindu-se să meargă în
pas cu el.

El, înalt și îmbrăcat de sus până jos în alb, cu
barbă mare stufoasă și albă ca și hainele — de îi lu-
mină și mai mult chipul blajin, se uita blând la copii,
mângâindu-i pe toți cu o privire duioasă.

Iar ochii lui negri, coprinși de umbra pălăriei cu
margini mari și de toropeala pleoapelor obosite, îi
scilipeau de bucurie, acoperându-i pe toți deopotrivă cu
privirile-i de bunic — o dragoste nespūsă în care în-
văluia tot poșidicul mahalalei.

Și cum mergea încet, prin mijlocul uliței, înconjurat
de copii, șovăind la tot pasul și proptindu-se în baston,
de părea că-și pipăie mereu calea cu vârful bățului,
par'că eră un sfânt întors iar pe lume ca să călău-
zească copiii.

Iar soarele învâpăiat al dimineții de vară așterneă
asupra lui și asupra copiilor o aureolă, ca aceea așter-
nută de zugrăvi împrejurul sfinților din icoane.

În vremea asta alte cărduri de copii sosesc de peste
tot. Desculți, cei mai mulți cu capetele goale și cu
părul cărlionțat, alții pe jumătate goi, sau cu cămă-
șuța eșită din pantaloni la spate, toți vin într-o goană
lăsând joacă, tot, baltă.

— «Boeruu! boeruu!»

Iar alții, ne mai având vreme să o ia cu el alături, se duc mai înainte de-a dreptul sub umbrarul din fața cârciumei, unde știu că se oprește «boeru». Și țipând într'una de spintecă văzduhul, «boeruu! boeruu!», îl adestă acolo, sburdând de bucurie.

Încet, încet, cu oștirea de copii în preajmă, luminat de un zâmbet tot așa de senin ca și al mititeilor ce i se țin de pulpană, bătrânul se apropie, intră sub umbrar. Acum tot umbrarul cârciumei e un furnicar de copii.

Cinci pici se reped și-i aduc din prăvălie scaunul cel mai bun, un scaun roșu, vechi, de lemn, cu un spătar lat, frumos înflorit cu galben.

Și picii se icau la ceartă:

— Lasă-mă! io îl duc!

— Ba io!

— Ba io!

Și, neizbutind nici unu să descleșteze mâinile celorlalți de pe scaun, îl aduc câte și cinci, purtându-l mai mult pe sus, ca pe un trofeu.

Știu ei ce-i așteaptă!

«Boeru» se oprește binișor își scoate pălăria din cap de i se vede chelia nădușită, le ia scaunul din mâini și, zâbindu-le blajin, le mângâie la câte și cinci capetele ciufulite.

Picii râd, nu mai pot de mulțumire... Ca niște puișori de rândunică, veseli, când vine rândunica la cuib cu ciocu plin.

Și «hi! hi! hi!...» râd mereu, iar râsul argintiu se întinde, până ce încep să hohotească toți, de se desface o armonie de râsete ce-l face și pe moș să râdă, lăsându-se pe scaun și ștergându-și chelia cu o bazma.

Și râzi, și râzi!

Cârciumăreasa,— o femeie bondoacă, grasă și roșie ca focu la față—stă în pragul prăvăliei și vorbește prin semne cu vecina de peste drum.

E veselă că știe ce alișveris o așteaptă.

Se știe socoteala. Cum se face nițică tăcere, după ce se mai potolește râsul, toți ochii, deschiși mari, caută la «boeru».

Iar el rostește răspicat:

— Ei, câți sunteți?

O nouă zarvă.

— Unu! doi!.. patru!.. zece! doispre..

Și se încurcă cel care numără.

— Stai mă! Nu așa!—strigă altu mai răsărit, și începe el numărătoarea, socotind câte doi, până se încurcă și el.

«Boeru» îi împacă:

— Văz eu că nu vă înțelegeți!..

Și, către cârciumăreasă:

— La toți câte un fișic!

Strigătele vesele încep iarăși și, zuzuind ca niște bondari, dau toți buzna în prăvălie, de-l lasă pe moșu aproape singur.

Dar o fetiță cu ochii albaștri și cu părul galben ca mătasea, de pe genunchii «boerului», depănându-i barba, îl întreabă:

— Stafidee? Daa?

Și dă să alunece de pe genunchii moșului, să dea și ea fuga după cei ce își iau fișicurile.

-- Da, stafide! zice moșu vesel, și o sărută pe păr, pe frunte, dându-i drumu.

Rând pe rând ies acum din prăvălie, ronțâind stafidele și năutu din fișicurile galbene. S'apropie iar de «boeru».

În fața lui stau smirnă cei cinci purtători ai scaunului, așteptându-și rându.

«Boeru» îi vede cum așteaptă, stând ca pe ghimpi, lăsându-le gura apă, când aud plescăiturile și ronțălele celorlalți.

Și strigă cârciumăresii:

— Aici, afară, la voinicii, zece fișicuri! câte două de fie-care!

În sfârșit, răsplata!

Picii cu scaunu își iau porția dublă, și hâpâie și ei stafidele și năutu ce li se cade.

«Boeru» se uită mulțumit la toți, scoate o pungă verde, strânsă cu două inele de aur, și chiamă iar cârciumăreasa:

— Câți sunt?

Iar femeia, voioasă:

— O sută pașopt, «boerule!

Moșu trage un inel și deșartă banii de argint în palmă. Nici un picic nu mai ronțâi. Toți, cu ochi mirați la palma «boerului», par'că spun, «Ce de bănet!

— El ia trei patace și le întinde femeii:

— Ei! O sută cinzeci de flăcăi și fete mari! Să trăiască!

— Și 'mneata «boerule». Să ai parte de ei!

Moșu se scoală încet după scaun, își potrivește, bine în cap pălăria și pornește binișor, pipăindu-și calea cu vârful bățului.

Iar pe lângă el acciași escortă veselă, acciași gloată de prichindei gălăgioși ce mestecă la stafide și năut și se luptă, îmbrâncindu-se, să fie cât mai aproape de el.

O oștire veselă, după izbândă, mândră să stea lângă comandant. Și într'o lărmuială zglobie de glasuri se ridică iarăși strigătul acela de triumf: «boeruu! boeruu!..» ce trezește mahalaua din toropeala nămiezii.

Și cu acel strigăt de victorie alaiul trece încolo, până s'apropie de «Grădina icoanei», locul știut de despărțire.

Moșu face semn cu bastonu și o birje de la colț vine în trap. Pleacă apoi, făcând cu mâna la copii, însoțit de acelaș vuiet de glumă, «boeruu! boeruu!» pe care îl aude până trece de colț.

Iar ceata se desface, cărduri cărduri—cei mititei ținându-se de mână câte doi-trei să nu se piarză—și cu aceleași priviri de pasări ce sboară la cuib, o iau spre casă—ducând prin toate curțile sgomotul și veselă.¹⁾

NICOLAE PORA

1) Din volumul „Din alte vremuri“ care apare astăzi în Editura Bibliotecii pentru toți.

FOLKLOR

BOIERI ȘI CIOCOI

PLUGUȘOR, COLINDE ȘI CÂNTECE HAIDUCEȘTI.

Cuvintele *boier* și *ciocoiu* sunt astăzi sinonime, reprezentând amândouă acelaș lucru ca și *preot* și *popă*, *comersant* și *negustor*, *arhiereu* și *vlădică*; cu deosebire numai că *boier* e mai de cinste decât *ciocoi*, precum *preot* mai de cinste decât *popă*, *comersant* decât *negustor*, *arhiereu* decât *vlădică*.

În loc de *boier* și *ciocoiu* se întrebuintează și *arindaș*, *proprietar*, și câteodată și mai ales de mult cuvântul *bogat*.

Iată din *Grainul Nostru*:

— Pă vremea aia îmi spunea tata că *arândașu* scoatea pă țăran la muncă ca pă vite... Dacă lipsia vr'unu din sat, cân venia îl ducea la curtea *boerului*.

Teleorman-Poroschia 1).

— Dă la Cuza a venit comându ăsta și *ciocoi* s'a făcut mai răi de cum a fost și-a ajuns vremea să dăm două părți *ciocoiului* și una nouă.

Teleorman-Poroschia 2).

— Giagârtu era *boier mare*, care întrecea pe toți în *boerii*... Când a luat-o *boeru* era înainte de libărtate... El era om mai tare ca toți *boerii*... *Boier* Giagârtu avea milă mare dă noi... Cât a auzit *boeru* dă pățania mea a chemat pă popa Marin și i-a zis: du te popo, la Lisandrica și cumpără-i rețică (rețină) că moare rumânu... Pă dată a venit și *boeru*...

Teleorman-Poroschia 3).

— În urma lui Știrbei-Vodă a venit Cuza, care era prieten bun cu Desin din Brânceni și s'a vorbit amândoi ce să facă, ce să dreagă, să facem oștirea noastră ca să mergem la *ciocoi* să dăm pământ la țărani și s'a făcut bolintiri...

... Dacă a trecut șapte zile pă Desin l-a închis *boerii* și Cuza a mers înainte cu domnia.

Teleorman-Poroschia 4).

— Pă vremea aia era oamenii supuși *arândașului*... ei, negustori bulgari s'au unit să nu între *ciocoi* între ei...

Teleorman-Alârnași 5).

— Nu se poate în altă parte *ciocoi* ca la noi. Bulgarii n'au *ciocoi*. El pleacă, al dracului dă gras, d'acolo și vine la noi și muncește. Da noi, dă primăvara până iarna, la *ciocoi*: fă-i zile, fă-i arătură.

Vlașca-Chiriac 6).

— Asta-i moartea noastră *arindașii*.

Vlașca-Comana 7).

— Erau *boeri* de neam care nu plăteau bir, creau sudii austrieni, ăștia plăteau un galben pe an la conțu nemțesc. Și *boerii* aveau robi țigani. Și Cuza i-a pus la bir pe toți, și pe *boeri* și pe rumâni și pe țigani... Așa a făcut Cuza atunci, dar n'a putut trăi mult din pricina *boerilor* căci le-a luat moșiile.

Prahova-Isvoară 8).

— Nu știu cine era domn p'atunci; mi-e teamă că era unu Caragea; ăla a vândut robi pă țigani la *boeri*...

Prahova-Cerașu 9).

— O venit anu trecut o cocoană dă la București cu premaru și cu siglitaru di-o strâns țoale d'ale noastre, cică să le ducă la dispoziție (expoziție) să le vază *boerii*, adică cum ni-i portu nostru p'acilea.

Ilfov-Văleni-Burioși 1).

— Cu *boerii* trăim greu dă tot, ne dă câte doo po-goane dă loc, în parte: unu al meu și unu al *boerului*... Și dijma este în parte cu *arindașu*.

Ilfov-Berceni 2).

— Pă cer se schimbă ceru dă se face un drum, să numește că e drumu robilor. Ala-i drumu nostru, c'am rămas noi robi la *boeri*.

Ilfov-Berceni 3).

— Eu îs plugar, azi eu mă duc la *boeri* și mă n'voesc—dijma una și una; după cum ni-om putea n'voi.

Ilfov-Berceni-Dobreni

— Greu, tată, greu dă tot era pă vremea Turcilor!... Plătiam dajdie cinci sfanți la sfert pă an. Plătiam șai-zăci dă lei claca la ghionoile dă arândași, școghi-i-ar coțofenile...

— Drept om a fost (Cuza) și tare mândru erca 'n hainele lui dă domn, cu apoleturi... Și n'a trecut mult și spurcații dă *ciocoi* l-a mâncat fript, mânca-i-ar răznirița să-i mănânce.

Ialomița-Vaidomir 4).

— Că vezi dumneata, *ciocoi* atunci era dă mai multe feluri: unii *boeri* dă neam, alții postelnici și unii mazili. Dă childă, vorghesc eu cu dumneata, dacă vrei să iei *boeria*, o plăteai cu bani și nu mai plăteai ghir și nu făceai nici miliție. Și trebuia să stai naintea *boerilor* smirna și stârciai căciula sup suptioară dă crăpa. Dă cân cu libertatea a căzut *boeriile*.

Ialomița-Mallezi 5).

— Clăcuam la *prochietar* două zile pă hiește care săptămână... Dam dijma din zece una, adică nouă la om ș-a d'a zecca la *ciocoi*...

Ialomița-Mallezi 6).

— *Boeri* eră p'atuncea unu ghinărar Mavru... Iordochiță Zapciu care aveă nevastă pă fata lu *boier* Ispas...

Buzău-Mizil 7).

— La noi a fos *boeri* dă neam mazili...

Buzău-Vintileanca 8).

— Ce pătea gheții Rumâni 'nainte d'a li el domnitor (Cuza). *Ciocoi* erca mai mari... gheții oameni făceau toată noaptea dă caraule la casa *ciocoiului*... Nu mai ce ne pomenim într'o zi c'a dipișat Cuza 'n toată 'mpărăția să se dezroghiască oamenii dă la *ciocoi*. Ehe ci chef pă capu nostru!... Și spunea ce-o să-i sune ghiata schinarea *boerului* d'acu 'ncolo.

Buzău-Largu 9).

— Popa Iordache în vorghirile lui cu tata ne spunea că la vremea d'apoi o să iasă *boeri* alghi cu ciocu dă hier care-o să ciocănească lumea ca ghionoile copacii. Tata l'a 'ntrebat ce sunt *boeri* alghi?

1) 187. 2) 189. 3) 190.

4) 196. 5) 201—202. 6) 202—203.

7) 218. 8) 219. 9) 226—227.

1) I pag. 141. 2) Ibid. 142. 3) I 143, 144. 4) Ibid. 145. 5) 149. 6) I, 162. 7) Ibid. 166. 8) Ibid. 178. 9) 176.

El spunea c'o să se rădice din săraci boeri și ăia
o să hie răi.

Buzău-Oilești 1)

— *Boerii* cei mari nu i-am apucat eu.

Covurlui-Galați 2)

— Vinia *boeriu* și-ți lepada banii acasă...

Covurlui-Smuls 3)

— Da grâu nu sămănăm că nu-i pământ și n'avem
sămânță, numai la *boer* e.

Tecuciu-Liești 4)

— Apăi hinc'a vinit *boeri* aicea mulți, a venit greci...

Tecuciu Liești 5)

Acu cât luom locuri de la *boeri* d'eștia, ni le dă 'n
muncă.

Tecuciu-Matca 6)

— Cuza o'ntrebat pi *boeri*: cam cât pământ ar trebui
pentru țărani?...

Tecuciu-Gohor 7)

— Nu suntem dați la *boer*, nici clăcași nu suntem...

Tutova-Bălăbănești 8)

— Atunci ne scutia *boeru* gitili pe moșie... chiar și
boerii unbla cu antiree.

Tutova-Popești (Tulești) 9)

— Insuram un fecior, îndată i da pământ boeriu...
Cuza o dat la toți, da *boerii* o făcut accia. Ș'aista domn
ar li făcut ceva, da n'o putut de rău *boerilor*, i-o fos
frică să nu meargă pe urma Cuzii, că pe el l'o nenorocit.
Cred că *boerii* i-o făcut ce i-o făcut, de-o murit
el așa degrabă

Bacău-Letea 10)

— Slujăsc la un *boer* să ții copchiii.

Roman-Moreni 11)

— Era *boer* bun, bun o fos conu Alisăndrii... O fos
boer cinstit, di treabă.

Roman-Bărticești 12)

— Lemnele, pământurile le-o luat jidovii, *boerii*, și
noi ședem... vai di capu nostru.

Vaslui-Deleni 13)

— Dacă ai o gită ceva, nu s'o ții? Li ținem la *boer*
și plătim di vaca cu lapte douozcci di lei.

Vaslui-Moara Grecilor 14)

In locurile citate mai sus se vede că aceiași oameni
sunt numiți când boeri, când ciocoi, cu deosebire nu-
mai că cuvântul *boer* se întrebuințează și când se vor-
bește de bine și când se vorbește de rău; iar ciocoiu
când se vorbește de rău.

In poezia populară veche: *plugușor* și *colinde* gă-
sim numai cuvântul *boer*, luat numai în înțelesul cel bun.
Așa după G. Dem. Teodorescu.

In plugul:

Bună vremea la fereastră,

La *boeri* ca dumnea-voastră.

pag. 141.

Dar nu curgea făină curată,
Ci aur și mărgăritari,
In curțile dumnea-voastre *boeri* mari
pag. 143.

Noi, *boeri*, am mai ura
Dar ne e c'om însăra....
Ș'avem să trecem....
Munți înalți și 'ntunecoși
Rămâneți, *boeri*, sănătoși.

pag. 143.

In colinde:

Bună vremea în casă
Boeri, dumnea-voastră

pag. 18.

Bună vremea intrastă casă
La *boeri* ca dumnea-voastră

pag. 19.

Vă sculați, sculați, *boeri*,
Florile dalbe.

pag. 21.

La mulți ani cu bine
Și cu sănătate,

Boeri dumnea-voastră,

pag. 26.

In mulți ani cu sănătate
La *boeri* ca dumnea-voastră

pag. 27.

Sănătate în casă
Boeri dumnea-voastră.

pag. 28.

Bună vremea'n casă
Boeri dumnea-voastră.

pag. 28.

Bună vremea 'n ceste case
La *boeri* ca dumnea-voastră.

pag. 32.

Bună scara în ceste case
La *boeri* ca dumnea-voastră

pag. 33.

Bună vremea 'n cute case
La boeri ca dumnea-voastră.

pag. 39.

Iar acest *boer* din casă
Din casa lui cea frumoasă.

pag. 40.

Sănătate 'n ceste case
La *boeri* ca dumnea-voastră

pag. 55.

Sănătăți în casă
Boeri, dumnea-voastră.

pag. 76.

In poezia populară nouă, în *cântecele haiducești*
găsim cuvântul *ciocoiu* luat în înțelesul cel rău. Tot
în aceste cântece găsim și cuvântul *bogat* luat în în-
țeles rău.

1) 242. 2) 320. 3) 336. 4) 386. 5) 387. 6) 391. 7) 399.

8) 410. 9) 422. 10) 429. 11) 476. 12) 479. 13) 486. 14) 491.

După G. Dem. Teodorescu :

In *doina Haiducului* :

Pus-am cruce satului
Și coadă băltaului
Că am gândul dracului
Asupra *bogatului*
Bată-te crucea *bogat* ...
.....
Să trag brazda dracului
Din marginea Satului
La ușa *bogatului*

pag. 289.

In *Birul greu* :

Unde merg și orice fac
Eu de *ciocoiu* nu mai scap.

pag. 290

In *Iancul Jianul* :

Foicică usturoiu,
Usturoiu în patru foi
Bată-te crucea *ciocoiu*
De te-oiu prinde în sat la noi,
Să-ți dau măcinici să te moi.
Unde văz *ciocoiu* pe drum.
.....
Să iau pușca să-l împușc,
Să-l lovesc unde mi-l doare :
La netezul părului
Unde-i pás *ciocoiului*
.....
Frunzuliță lemn uscat,
Aoleo, *ciocoiu* bălțat,
Sunt trei ani de când te cat ...

pag. 292 — 293

In *Haiducul* :

Trecui Oltul jumătate,
Ciocoii mă 'ntrebă de carte
Eu le-arăt flinta la spate
Să citească de se poate.
Eu le spui că este goală
Dar *ciocoii* fug să moară
Eu le spui că este sacă
Dar *ciocoi* fug de crapă.
Flinta în spate nu mi-e plină
Dar *ciocoii* fug de mine.

pag. 293

In *Ciocoitul* :

Foae verde usturoiu
Olco-leo, spurcat *ciocoiu* ...

pag. 295.

In *Ciocoifului* :

Oleo-leo spurcat *ciocoiu*
Uite 'n sat la noi te-aștept,
Mă lovesc cu pumnu în pept,
Ca pe un lup să te jupoi
.....
Dela baltă până la munte
Să picnim *ciocoiu* în frunte

pag. 296.

In *Ciobanul* :

Foae verde usturoiu
Decât slugă la *ciocoi*
Mai bine cioban la oi

pag. 298.

Felul acesta de a se întrebuiță *boer* în poezia veche: *plugușor*, *colinde* și *ciocoiu* în cântecle *haiducești* sau în așa numitele doine haiducești ori voinicești îl găsim în toate colecțiunile.

Să se vadă astfel pag. 17, 94, 188, 287, 325, 415, 496, 507, 509, 511, 548, 549, 551 din *Graiul Nostru* și pag. 246, 250, 251, 255, 258, 259, 260, 261, 285, 286, 289, 291, 292 din *Doinele lui V. Alexandri* ediția din 1867.

Întrebarea este însă: pentru ce poezia populară face această deosebire în întrebuițarea cuvintelor *boer* și *ciocoiu* ?

Răspunsul firesc, se înțelege, e următorul: Când vorbești omului de bine îi zici pe nume și-i spui vorbe frumoase; când ești supărat și-i vorbești cu necaz îi arunci vorbe rele, supărătoare.

Dar vine atunci întrebarea:

Pentru ce astăzi poporul amestecă *boer* cu *ciocoiu*, vorba bună cu cea de ocară? Ori ce se înțelege prin *ciocoiu*? Ce vrea să zică *ciocoiu*? de unde vine vorba *ciocoiu* ?

Dicționarele noastre eșite la lumină până acuma, nu ne lămuresc întru nimic. Glosarul lui Laurian și Masim zice că: *ciocoiu* este un masculin din *cioacă*, format ca și *vulpoi*, *broscoiu*, *muscui*, etc. din *vulpe*, *broască*, *muscă* și ajunge că *ciocoiu* vrea să zică *cioroiu* iar *ciocoiu gulerat*, care se întâlnește de pildă, în Alexandri. Doina XXIII, însemnează *cioroiu bălțat* dela cioară bălțată..

Dar ce înțeles ar avea *ciocoiu bălțat* în doina lui Alexandri, când această doină glăsuște astfel:

— Măi mojice, tu ești beat.
— Latră, ciocoiu gulerat
Că eu astăzi n'am mâncat.

Dacă s'ar înțelege:

Latră, cioroiu bălțat

S'ar înțelege că îl face țigan, căci *cioară bălțată* și *cioroiu bălțat* se zice numai țiganilor.

Poporul numește *gulerat* și *gulerati* mai ales pe polițiști, pe acei cari sunt în slujba ocârmuirii, pe cei ce au *sgardă*, mai ales *guler roșu*. Gulerat însemnează *însăgârdați*, *însăgârduiți* cu *sgardă*.

Gulerat se apropie întru câtvă de francezul *mouchard—espion de la police*.

Un astfel de înțeles are: *ciocoiu gulerat* din doina lui Alexandri. *Ciocoiu gulerat* însemnează agent al ocârmuirii vitrigi care caută să facă rău oamenilor — țaranilor.

D-l. A. Philippide ne dă pe *ciocoiu* ca o *formațiune onomatopeică* sau din *ciocoiu* ¹⁾, dar nici aceasta nu ne luminează.

Răposatul *Nicolae M. Philimon* n'a fost filolog, dar

1) Istoria Limbei Române p. 87, 182.

a fost un om care ştia româneşte. În romanul său *Ciocoii vechi și noi* ne-a pus sub ochi icoanele stărilor prin care trece ciocoiul dela început până la culmea cinstei la care se ridică; iar în prologul acestei scrieri ne dă caracteristica ciocoiului. Spicuim câte ceva din această pagină pe care cu toții am citit-o și putem s'o mai citim:

«Ciocoiul este totdeauna și în orice țară un om venal, ipocrit, laș, orgolios, lacom, brutal până la barbarie și dotat de o ambițiune nemărginită...»

«Pepiniera în care cresc acești inamici ai onoarei și ai tuturor virtuților cetățenești, este mai totdeauna casa bogatului parvenit. Aci vine ciocoiul umilit și cere a servi pe boerul pentru o bucată de pâine, o cameră de dormit și un vestmânt ca să se aperc de asprimea frigului...»

Ciocoiul își începe uneori cariera «dela postul de rânduș, iar alteori dela lacheu ce se pune în coada trăsorii boerului; devine cu încetul sofragiul, apoi vătaf de curte, iar mai pe urmă se face și el boer. Și cu toate că unii și alții îi zic în deriziune *boer făcut*, copiii lui însă devin boeri și fii de boeri...»

Descrierea aceasta a lui Philimon ne arată transformarea omului, transformarea reală a omului de rând în boer. Dar întrebarea e de unde-i vine acestui om numele de ciocoiu?

Doamne! Nu e nimenea Dumnezeu să le știe toate fără a le cerceta și încă fără a le cugeta pe deplin, totuși când cercetarea este anevoioasă când trebuie să țină mult, nu e un păcat de a spune mai din nainte cecece și se pare, rămânând ca în urmă să se îndrepte de va fi vr'o greșală. Adescori o părere spusă chiar greșită poate să fie de folos pentru cercetările următoare ca să le îndrumeze. A-ți spune părerea este o îndrăzneală pe care adescori o plătești scump, totuși presupunerile, ipotezele îndrăzneților împing la cercetări și la discuții din care ese lumina. Din tăcerea învățaților cumiști nu ese nimic.

Părerea mea. până la cercetări speciale, este că cuvântul *ciocoiu* este englezescul: *Jockey* care pronunțat cum îl pronunță englezii: *Giochii*, poporul nostru l-a înregistrat, l'a auzit și l'a reproduș, adică l'a potrivit: *ciocoi*. Zic l'a potrivit, pentru că așa zice poporul că le potrivește și chiar le potrivește. Și le potrivește *dintr'odată, cu toptanul*, nu cu deamănuntul, după fonetică. Așa potrivește poporul toate cuvintele străine pe cari le primește în limbă și face din: *tranzai-traivan*, din *trotar-trotal*, din *hosenträger-cosondraci* din *iahrmarkt-iarमारoc*, poate și din *bächlein-Bahlui* etc.

Dacă aceasta este origina cuvântului *ciocoiu*, atunc *ciocoiu* însemnează *slugoiu, parvenit* de cea mai proastă specie.

Și dacă acest *parvenit* este cum îl arată N. Philimon, om fără scrupule, fără milă, răpitor și nedrept, se 'ntelege că poporul, mai ales acel care suferă dela el, nu va putea decât să-l urască și să nu uite că nu e decât un *slugoi*. Și dacă după cum ține minte poporul și cum am văzut în *Graiul Nostru* boerii cei vechi și buni, adevărații boeri a fost înlocuiți cu parveniți de aceștia, cu *ciocoi*, e firesc ca poporul să-i facă și pe *boeri* tot o apă cu ciocoi pentru că nu

putea să mai știe care mai e boer adevărat. E foarte firesc deci, ca în cântecile haiducești iznovidite în contra asupritorilor să se întrebuițeze cuvântul *ciocoiu* nu boer.

Se pare însă că aceste cântece n'au întrebuițat chiar dela început cuvântul *ciocoiu*. Se pare că sunt mai vechi de cât acest cuvânt, și pe la început neavând un cuvânt așa de potrivit, întrebuițau termenul mai general, cuvântul *bogat, bogatul*. Din acest timp cred că a rămas încă în unele din aceste cântece cuvântul *bogat*, precum am văzut mai sus.

În colecția G. Dem. găsim o bucată intitulată: *Bogatul și săracul*. Această bucată e interesantă pentru că în ea se văd figurând de-o dată cuvintele: *boer, ciocoiu și bogat* și, mai mult, se vede că *bogatul* e *ciocoiul*, iar *boerul* e altul cineva, deosebit de ciocoiu, este boerul cel puternic care e mai mare și care poate pedepsi pe ciocoiu.

Iată cum zice:

Dar săracul nu tăcea,

Cărăruia s'apucă,

La domnie se ducea;

La boeri că se plângea.

Și boerii l-ascultă,

Cercetare că făcea,

Pe ciocoiu îl pedepsiă,

La falangă că-l puneă

pag. 296—297.

Cuvântul *ciocoiu*, față de cuvântul boer, este nou și chiar nou de tot; căci nu știu dacă trece mult dincolo de începutul secolului al XIX. El e intrat în limbă ca și celelalte nume de slugi mai de lux, care ne-au venit din apus; unele ca traduceri cum e *fecior* din *garçon*, altele ca potriviri, cum e: *camardiner* din *kammerdiener*, *fandeașambură* din *femme de chambre* și în traducere: *fată 'n casă, madamă* etc. *Ciocoi* e potrivire din *jockey*.

Nu e ușor de hotărât când cuvântul *ciocoi* a intrat în literatură, adică în felul acesta de poezie numit cântece haiducești, cari sunt un fel de *balade satirice*. Nu e ușor de hotărât acest lucru, pentru că cea mai veche este colecția lui Alexandri—și Alexandri cu întocmirile lui merge așa de departe că multe din *doinele* lui în care se găsește cuvântul *ciocoi* sunt aproape în întregime originale.

Eu personal sunt sigur de un lucru, și anume că înainte de 1864 erau două cântece în cari se afla cuvântul *ciocoi*. Eram copil când am auzit aceste cântece în satul *Oneșii*, jud. *Botoșani*.

Din unul mi-aduc aminte versurile:

Decât slugă la ciocoi

Ciobane Mihai

Mai bine cioban la oi

Ciobane Mihai

Din altul:

La moară la Dorohoi

Merge-un car cu patru boi

Încărcat cu păpușoi

— Măi țărane tu ești *bat*.
 — Latri, ciocoi gulerat,
 Că eu azi nici n'am mâncat...

Ceva din versurile acestea se găsesc și în Doinelul lui Alexandri.

Se vede însă că cuvântul ciocoiu era întrebuințat în cântece, înaintea de aparițiunea colecțiunii lui Alexandri.

Colecțiunea doinelor lui Alexandri, însă, cred că a contribuit destul de mult la popularizarea cuvântului ciocoiu, mai ales că mai toate cântecele haiducești cari cuprind acest cuvânt și pe care le întâlnim și în colecțiunea G. Dem. și în alte colecțiuni mai din urmă se aseamănă cu doinele lui Alexandri.

Răspândirea acestui cuvânt se datorește negreșit și faptului că se simțea nevoia de un așa cuvânt, și faptului că cuvântul acesta prin forma sa *onomatopeică* corespundea acestei nevoi.

Plugușorul și colindele în cari găsim cuvântul *boer* sunt niște urme de *rituri magico-religioase* de cari vom vorbi altă dată, totuși ne vom opri și aci un moment asupra plugușorului și colindelor, pentru altă pricină.

În plugușor întâlnim deseori părți ca următoarele :

Noi, boeri, am mai ura,
 Dar ne e c'om însera
 Și nu suntem de ici-colea
 Ci suntem dela Pitești...

sau

Tot am mai sta
 D'am mai ura,
 Dar ne-i frică c'om însera
 Ș'avem să trecem lunci
 Și văi adânci,
 Munți înalți și 'ntunecoși
 Rămâneți, boeri-sănătoși...

G. Dem. p. 143

Organismul, corpul omenesc pe lângă organele cari funcționează și sunt în deplină dezvoltare, are și unele organe rudimentare sau atrofiate, cari nu mai funcționează acum, dar care au funcționat oarecând în vremuri.

Poezia populară e și ea un organism și are și ea organe sau părți atrofiate sau rudimentare, părți cari nu mai funcționează acum dar cari au funcționat odată și au avut un rol.

Formula de mai sus, care se întâlnește astăzi în plugușor și care n'are nici un înțeles, trebuie să fie un fel de organ atrofiat care a funcționat odată.

Astăzi când urătorul zice că *să teme c'o înseru*, noi nu-l credem și nici el nu crede, pentru că deja e noapte chiar în momentul când urează. Și când zice că *stă departe* și

Au de trecut stânci
 Și văi adânci
 Și munți...

iarăși nu-l credem pentru că știm că e chiar vecinul nostru, ori cel puțin șade în sat cu noi—căci numai rare ori și când satele sunt apropiate, trec urătorii din sat în sat.

Trebuie să fi fost însă o vreme când acest lucru era adevărat.

Și dacă este așa, atunci trebuie să admitem:

1) Că a fost o vreme când sătenii mergeau cu plugușorul la boer, adică mergeau de urau, felicitau pe boer. Zic urau pentru că zice:

Am mai ura, am mai ura...

și 2) Că urătorii aceștia trebuie să fi venit chiar de departe, căci nu cred că puteau să glumească cu omul mare, cu boerul pe care îl urau. Și lucrul acesta se lămurește adese ori când se face descrierea locuințelor :

Și de cât să înserăm
 Pe la curțile dumneavoastră
 Cele nalte
 Sprâncenate
 Și cu lanțuri ferecate,
 Mai bine la boerdeceșele noastre
 Cele mărunțele...

Și apoi 3) de oare ce colindele se adresează și ele la *boeri*, de oarece, cum am văzut, multe închee cam așa :

La mulți ani cu bine
 Și cu sănătate
 Boeri, dumnea-voastră

G. Dem. p. 26

sau: În mulți ani cu sănătate.

La boeri ca domnia-voastră

G. Dem. p. 27

este de crezut că și cu colindatul tot la boeri mergeau sătenii.

4) Cu plugușorul umblau *spre sară* de oarece zic: *că se tem c'or însera*; iar cu colinda umblau seara de oare ce se zice :

Bună sara 'n astă casă

G. Dem. p. 32

se pare însă că colindătorii intrau în casă, iar urătorii cu plugușorul stăteau afară.

5) Într'o vreme—prin începuturi—se mergea cu uratul și cu colinda numai pe la boeri, iar cu vremea au început să se ducă și pe la alți oameni și chiar pe la săteni. Plugușorul însă nu și-a schimbat deloc caracterul agricol, ci a rămas povestind tot lucruri de agricultură, iar colindele pe lângă faptele religioase privitoare mai ales la nașterea lui Christ, au adăus și unele fapte comune privitoare la profesiunea oamenilor: preot, vânător, pescar, etc. Cu vremea apoi au ajuns de s'au acomodat chiar cu profesiunile. Cu toate acestea un semn că mai întâi și colindele se adresau tot la boeri, este faptul că chiar astăzi multe colinde care se adresează la profesioniști închee tot cu vorba *boeri* dumneavoastră, de pildă a se vedea

În *Colind de oștean* •

Sănătate 'n ceste case
 La boeri ca dumnea-voastră

G. Dem. p. 54 -55.

În *Colind de flăcău*

Sănătate 'n casă
 Boeri dumnea-voastră

In *Colind de fată mare*

La mulți ani cu sănătate
La boeri ca dumneavoastră.

p. 83

Acestea rezultă din felul cum se leagă lucrurile. Și trebuie să ținem seamă de această legătură.

TH. D. SPERANTIA

NOTE ȘI DISCUȚIUNI

PRELUNGIREA VIEȚII

Sarcazul popular poate găsi azi un nou izvor de ironie în tendința generală, ce se observă printre cetățătorii medicali, de-a găsi mijlocul să prelungească viața. Un om, care trebuie considerat ca spiritual, a zis odată că singurul mijloc de-a prelungi viața, ar fi dispariția... medicilor. Sărman, doctori! Dela Molière încoace ei și cu soacrele sunt eternul, nesecatul izvor al glumelor. Dar iată că, în ciuda celor cari vor să-i dea drept cauza morții premature, doctorii s'au pus pe lucru să găsească elixirul de eternă viață.

Metchikoff găsește cauza morții timpurii în intestinul gros și pentru că nu poate propune omenirii să-și amputeze intestinul dela naștere, odată cu cordonul ombilical, o convinge să bea... iaurt. Vegetarianii găsesc pricina morții în carnea pe care o mâncăm prea din belșug: deci, război carni! Și iată că un medic american, împingând până la extrem concluzia logică a premisei vegetariene, își scoate clienții la pășune; iar aceștia rag de bucurie și declară că, de când urmează regimul natural, nici părul nu le mai cade, nici dinții nu-i mai dor și sunt siguri că pot desfide pe Matusalem. Dr. Doyen, ca vechii alchimisti, dar cu mai multă reclamă ca aceștia, triturează în laboratorul său diverse substanțe, și a început să anunțe și să laude în conferințe noul său product, *mycolysina*, pe care în curând îl va vinde în sticlute, asigurându-ne tuturor adânci bătrânețe. Cu cinci franci vom putea prelungi viața unei soacre scumpe, cu zece pe aceea a unui unchiu, a cărui moștenire o așteptăm. Iar scriitorii, poate, nu vor mai avea nevoie să dorească un loc la Academie, ca să devie nemuritori.

E adevărat: murim prea repede. *Flourens*, care a fost un aprig vegetarian, zice că vârsta virilă e până la 60 ani, de aici începe prima bătrânețe, iar dela 95 ani începe abia cea adevărată. Iar pentru *Buffon* bătrânețea este un prejudiciu:

«Fără aritmetica noastră n'am ști că îmbătrânim».

O sută de ani trebuie să trăiască omul, după el.

E foarte consolant și, evident, nu ne facem datoria, dacă nu ajungem la centenar. Asta îmi amintește scena din Molière.

— Ce face vizitiul D-tale? întrebă doctorul Thomas pe Lisetta.

— Foarte bine. A murit.

— A murit?

— Da.

— E cu neputință. Hippocrate zice că boala lui să termină după 14 sau 21 de zile și nu's decât 6 de când s'a bolnăvit.

Fie și așa. Omul trebuie să trăiască una sută ani. Fi-va cu aceasta mai fericit? Deznodământul e același și, prelungind viața, nu scăpăm de groaza morții. Vecinicia de dincolo, ea ne îngrozește. Nici măcar credința morții inevitabile, nu e atât de grozavă, ca siguranța eternei tăceri.

«Nu de moarte mă cutremur, ci de vecinicia ei» zice Vlahuță, și are dreptate.

Și, deși Tolstoi propovăduiește să nu ne temem de moarte, cum n'avem frică de somn, groaza aceasta de vecinicia locuință, al cărui contract nu putem niciodată rezilia, ne va urmări și ne va amără mereu, fie că vom trăi mai puțin, fie că, mulțumită doctorilor, vom trăi o sută de ani.

«Mi-e frică de moarte, mi-e frică de... nu știu ce...» al lui Byron, va fi al tuturor, chiar dacă serul lui Doyen va ajunge să ne conserve pe toți până la centenar.

Fi-va însă măcar mai fericită această omenire de centenari? La 33 ani Lubbock a putut spune că viața e o binefacere. Trăind până la 100 ani, nu vor apare prea mulți pesimiști, obosiți de «fericirea de-a trăi?» Pe lângă vreun bătrân verde și sănătos la 90—1000 ani, câți nu vor fi fricoși, ramoliți, tușiind, scuișând, căzuți în copilărie, mărginiți în egoismul și frica de sănătatea lor, dezgustați de viață și având groază de moarte. Și încă cu ce preț vom putea ajunge la centenar! Ascultați sfaturile celor ce l-au apucat. Trebuie să suprimăm orice complicație din viața noastră, să nu ne supărăm, să nu râdem, să nu plângem, să nu ne mâniem, să nu alergăm: nici o sfortare morală sau fizică, nici o zguduire, nici o flacăra. Să ne pîtulăm în colțișorul nostru și, alungând orice chin, orice grijă, orice furtună, morală sau sufletească, orice pasiune, să lăsăm ca moartea să ne uite. «Pour vivre heureux, vivons cachés».

Era ușor lucru altă dată, era ușor de îmbătrânit, când n'a fost greu de trăit. Dar astăzi, cu telefonul, telegraful, gazetele, automobilele, tramvaiurile, cu acel neînduplecat și înfrigurat *struggle for life*, noi înghițim distanțele și ne apropiem mai repede de ultima stație. Dar cel puțin trăim intens.

O, Doyen! vrei cu tot dinadisul să prelungești viața semenilor tăi? Dar, vei putea oare pune în serul tău un dram din acea fericire, după care gonim cu toții și care umple o viață de 40 ani mai bine decât una de-o sută, terminată în nevoile, greutățile și decrepitudinea fatal legate de un centenar?

Ploești, Aprilie 1910.

DOCTOR G.

BIBLIOGRAFII

• Donado da Lezze, *Historia turcesca* (1300—1514), publicată, adnotată, împreună cu o introducere de Dr. I. Ursu (Ediția Academiei Rom.) Buc. 1910. Prețul 5 lei.

P. P. Negulescu, *Filosofia renașterii*, I. Buc. 1910. Prețul 3 lei.

Ivan Turgenev, *Hanșul-Faust* (Biblioteca Nouă).

C. V. Bătureanu, *Curenți pedagogice*. Iași 1910. Prețul lei 1.75.

CĂSĂTORIA¹⁾

Un deziderat ar fi, să se găsească ceva intermediar între căsătoria cum era pe vremea strămoșilor noștri și între căsătoria liberă. Căci media nu este o prăpastie între două vârfuri, ci un vârf între două văi.

Ce este căsătoria liberă? Un contract privat, care n'are altă garanție, decât înțelepciunea și onestitatea contractanților.

Unii zic că aceasta ar fi o anarhie. Nu, este un ideal frumos, care însă nu va deveni realizabil, decât numai atunci când va ajunge perfectă problematica educațiune socială a umanității.

Și fiindcă căsătoria liberă nu este posibilă, urmează de aci că nu se mai poate încă modifica formula actuală a căsătoriei? De loc. A amenda căsătoria legală, însemnează a o întări.

Să nu se creadă că ar trebui să se înmulțească porțile de ieșire. Pentru moment nu trebuie decât să se mai lărgescă încă poarta de intrare, dar fără a se atinge de poarta de ieșire, cum s'a făcut. Prin modificările ce s'au adus codului nostru civil, s'au simplificat întru câtva formalitățile de îndeplinit la căsătorie, reducându-se în același timp și vârsta necesară pentru consimțământul părinților; s'au îngreuiat însă foarte mult condițiunile divorțului. Da, procedura a rămas aceeași, dar prin publicarea în ziare a extractului grefei și prin dispozițiunea relativă la averea soțului contra căruia s'a pronunțat hotărîrea, nu s'a căutat a se îngreui divoțul? S'a crezut că prin aceasta se va face o operă socială, sperându-se în scăderea numărului divorțurilor. Cu toate acestea, nu numai că divorțurile n-au devenit mai rare, dar tendința e ca numărul lor să crească; statistica ne-o spune. Cauzele fiind aceleași, produc aceleași efecte.

Totuși au rămas încă multe formalități la căsătorie și nu vă puteți închipui cât este de greu a le îndeplini, mai cu seamă pentru un om din popor, pentru un om sărac. Se cer, de exemplu, acte relative la ascendenți, pe cari chiar un om cult sau avut, dacă nu este născut în localitatea unde contractează căsătoria, și le procură prin demersuri mai mult sau mai puțin costisitoare, dar la cari acte un om din popor, liber numai Duminica, simplu și fără avere, va renunța repede, urmând de aci, pentru acest om, concubinagiul. Iată pentru ce, mai cu seamă la sate, e atât de răspândit concubinagiul. Întrebați pe țirani, cari trăesc astfel, de ce nu legitimează unirea lor, vă vor răspunde invariabil, că le e greu să-și procure actele necesare și că nu au nici banii pentru aceasta. Mai adăogați și reaua voință a funcționarilor, alergători după bacșișuri.

Afară de aceasta, dacă s'a redus vârsta pentru consimțământul părinților, acest consimțământ este încă necesar. Cine nu știe cât este de mare numărul văduvilor, cari se opun la căsătoria fiicelor lor, pentru ca acestea să continue a îngriji de ei și de casa lor. Gândiți-vă de asemeni și la îngrozitoarea listă a sinucideților din dragoste, al căror contingent mai mare îl dau

fetele, cari, dacă căsătoria ar fi fost mai accesibilă, ar fi devenit soții bune și fericite. Dar durerea tinerelor fete trece în tăcere și neobservată, ca o Ofelie neîn-suflețită și înflorată, pe râul încet al obiceiurilor.

Am făcut un început bun; să perseverăm. Numai acei rău informați spun că totul e perfect în instituțiunea căsătoriei.

Un cuvânt însă: poarta divorțului să nu se mai strâmteze.

A. G. IONESCU-IOAN

BIBLIOGRAFII

A. V. Nerson, *Evreii români în secolul al XX-lea. Reflecțiuni asupra chestiei Evreilor din România dedicate poporului român*. Roman. 1910. Prețul 25 bani.

G. C. Dragu, *Necesitatea reformării sistemelor noastre de impozite*. Discurs. Buc. 1910.

G. Bucurescu, *Observări asupra gimnaziilor noastre*, Giurgiu 1910. Prețul 5 Parale.

G. Diamandi, *Tot înainte*, dramă. Buc. Prețul 2 lei.

D. Vasiliu-Bacău, *Biblioteca națională No. 24—26*. Prețul 30 bani.

Ioan Adam, *Din Viață* (povestiri), Bibl. pentru toți.

Th. Cornel, *Cântări pentru inimă* (Decorațiunea de Cecilia Cuțescu-Storck). Buc. 1910. Prețul 1 leu.

V. Anestin, *Ce sunt cometele?* (Bibl. Lumen).

J. J. Rousseau, *Libertatea* (Bibl. Lumen).

A apărut în editura librăriei Sococ & Co. *Statistica Generală* (Metodologia Statistică) de St. Cihoski, profesor la Școala superioară de Științe de Stat. Prețul unui volum, 5 lei.

Gh. Diamandi, *Tot înainte*. Dramă în 4 acte. Prețul 2 lei.

C. Brudariu, *Invățământul poporului*. Studiu social Iași 1909. Prețul 50 bani.

C. Brudariu, *Școala Țăranului*. Conferință. Iași 1901.

G. Așlan, *Morală greacă*. Buc. 1910. Prețul lei 2.50.

* * *

A apărut în „Biblioteca pentru toți” *Din viață* de Ion Adam. Biblioteca pentru toți publică în numărul-i din urmă, o culegere de povestiri datorite cunoscătorului scriitor d. Ion Adam.

În generația nouă de prozatori, d. Ion Adam este o figură din cele mai simpatice. Deși e unul din scriitorii cei mai variați, alegându-și subiectele din toate straturile sociale, d-sa știe să rămână totdeauna interesant. Fie că descrie viața simplă, cu sentimente prea puțin complicate, a oamenilor de la țară, fie că redă tipuri și scene din viața orășenească ori caracterizări psihologice complicate, d. Ion Adam atrage pe cititor și-l face să-l urmărească cu atenție, de oarece prezintă totdeauna euceriri noi, observații proprii, originale.

Povestirile publicate în volumul «Din viață» editat de «Biblioteca pentru toți» sunt alese printre cele mai bune ale talentatului scriitor, de aceea îl recomandăm cu căldură cititorilor noștri.

Se află de vânzare la mai toate librăriile din țară. Catalogul complet, al acestei Biblioteci pentru toți care cuprinde peste 500 volume alese din toate ramurile, ale Literaturii Române și Streine, a se cere la Librăria Editoare LEON ALCALAY—București.

Prețul 30 bani

1) Vezi și articolul *Divorțul*, publicat în numărul dela 11 Aprilie.

G. S. BECHEANU & I. ILIESCU

STRADA LIPSCANI, 26 — BUCUREȘTI — STRADA LIPSCANI, 26

MAGAZIN de NOUTAȚI și MANUFACTURA

Lânuri pentru rochii: Hommesponvon, cheviotte gros-côte etc., și

Postavuri în toate genurile.

MATASARIE

Cachemir soie, charmense, crepe de chine etc.

Tuffetas din fabrica Bonnet culori și negre

Atelier special pentru rochi și confecțiuni

PÂNZĂRIE

Jerseuri, Flanele, Cache Corsets tricotate, Ciocapi și Batiste.

CORSETE

Dantele torchon și broderii veritabile

Rayon special pentru Lingerie și Troussouri

gata și după comandă

PREȚURI FIXE ȘI MODERATE

VIIILE DUILIU ZAMFIRESCU

2, STRADA ZORILOR, 2

Palatul Muntelui de Pietate

TELEFON No. 25/97

Vinuri de cea mai superioară calitate

LOCAL DE CONSUMATIE

Serviciu la domiciliu

Angroșiștilor li se acordă rabat

Boalele Intestinului

DIAREEA (LA COPII ȘI ADULȚI), DIZENTERIA
COLICELE, FURUNCULOZA, ECZEMA ȘI TOATE
BOALELE CE PROVİN DIN Infecțiunile intestinale

SE TRATEAZĂ ADMIRABIL PRIN

LACTO FERMENT

(Bulion paralaetic)

APROBAT DE CONS. SANIT. SUPER.

ZILNIC PREPARAT PROASPĂT NUMAI LA
LABORATORUL Dr. ROBIN

5, Str. I. C. Brătianu 5. — Telefon.
Un flacon 2 lei. In provincie contra mandat 2,50
Cereți prospecte gratuite

Editeurs :

ZANICHELLI de Bologna, ALCAN de
Paris, ENGELMANN de Leipzig,
WILLIAMS et NORGATE de Londres.

„SCIENTIA”

REVUE INTERNATIONALE de SYNTHESE
SCIENTIFIQUE.

Direction : G. BRUNI — R. DIONISI — F. ENRIQUES
R. GIARDINA — E. RIGNANO

4 numeros par an, de 280—300 pages chacun.

On se plaint de plus en plus de l'absence de la spécialisation à outrance à laquelle les hommes de science sont condamnés. *Scientia* a été fondée en vue de contrebalancer ces fâcheux effets. Elle publie des articles qui se rapportent aux branches diverses de la recherche théorique, depuis les Mathématiques jusqu'à la Sociologie, et qui tous sont d'un intérêt général : elle permet ainsi à ses lectures de se tenir au courant de l'ensemble du mouvement scientifique contemporain.

Scientia, qui est dans sa quatrième année d'existence, a acquis du premier coup la faveur du monde savant, grâce à la collaboration qu'elle s'est assurée des autorités scientifiques les plus éminentes de l'Europe et de l'Amérique. Elle a publié, outre les articles de ses directeurs : MM. Bruni, Enriques, Dionisi Rignano, des travaux de MM. Poincaré, Picard, Tannery, Vequa, Boutroux, Borel, Fabry, Zeuthen, Zeeman, Arrhenius, Georges Darwin, Lowell, Ritz, Seeliger, Soddy, Ostwald, Wallerant, Lehmann, Schiaparelli, Ciamician, Raffaele, Foà, Höber, Galeotti, Ebsfeld, Demoor, Asher, Fredericq, Lugaro, Delage, Caullery, Rabaud, Driesch, Wiessner, Haberlandt, Bohn, Claparède, Janet, Rey, Pickler, Cunningham, Westermarck, Kidd, Landry, Vilfredo Pareto, Achille Loria, Sombart, Carver, Oppenheimer, Meillet, Bortkiewicz, Riccobono, Philippe Sagnac, Salomon Reinach, Simmel, Scialoja, etc.

A partir de Janvier 1909 *Scientia* joint au texte principal, portant les articles dans la langue de leurs auteurs, un supplément avec la traduction française de tous les articles en allemands, anglais et italiens. Elle est ainsi accessible à quiconque connaît la seule langue française.

Prix de l'abonnement :

25 francs. — 20 mk., — 20 sh.

Direction et Rédaction : Milan, Via Aurelio Saffi, 11

Ciocolata și Cacao Zamfirescu

Sunt preferate de cunoscători